

Water een mensenrecht? Het is op

Bolivia werd gewaarschuwd dat slecht bestuur en klimaatverandering konden leiden tot een watercrisis. Nu staat men in La Paz inderdaad met emmers in de rij.

Door onze redacteur
Paul Luttkhuis

AMSTERDAM. Klimaatverandering sluipt meestal bijna onzichtbaar de wereld binnen. Maar in Bolivia zie je ineens hoe snel het kan gaan. In La Paz en buurstad El Alto staan mensen in de rij om water te halen bij tankwagens die het van ver hebben moeten halen. Hoe komt dat? Doordat de gletsjers al jaren in hoog tempo wegsmelten. En als dan zoals nu de neerslag uitblijft, kan dit tekort niet meer worden opgevangen.

De Boliviaanse president Evo Morales is woedend. Hij heeft de noodtoestand uitgeroepen en het hoofd van het waterleidingbedrijf ontslagen. Op een persconferentie vorige week beloofde hij alle middelen in te zetten om te zorgen dat mensen voldoende water krijgen. „Water is een mensenrecht”, zei de president.

Intussen zitten in La Paz en El Alto veel mensen zonder drinkwater. Op 290.000 hectare landbouwgrond (een gebied ter grootte van de provincie Zuid-Holland) dreigt de oogst te mislukken, 360.000 stuks vee worden door het watertekort bedreigd.

Morales zei ook dat er putten moeten worden gegraven om grondwater aan te boren. De crisis biedt volgens de president een kans voor „grootschalige investeringen” om de watervoorziening aan te passen aan een veranderend klimaat. Maar voorlopig, zei Morales, „moeten we ons op het ergste voorbereiden”.

Gevaarlijke mix

Dat had zijn regering overigens al veel eerder kunnen doen. Al in 2013 waarschuwde het gerenommeerde Stockholm Environment Institute (SEI) voor een watercrisis in Bolivia, vooral rondom La Paz en El Alto. Volgens de onderzoekers was er sprake van een gevaarlijke mix van armoede, slecht bestuur, verouderde infrastructuur en klimaatverandering.

La Paz en El Alto - bijna tegen elkaar gelegen op zo'n vierduizend meter boven de zeespiegel - zijn voor hun watervoorziening voor een kwart afhankelijk van smeltwater van de gletsjers in de Andes. Driekwart komt van regenwater. Maar door de opwarming van de aarde verdwijnen de gletsjers in rap tempo.

Volgens een onderzoek van de European Geosciences Union, dat vorige maand werd gepubliceerd in tijdschrift *The Cryosphere*, is de ijsmassa van de Boliviaanse gletsjers tussen 1986 en 2014 met meer dan 40 procent geslonken. Twee gletsjers die veel water leveren aan El Alto verliezen jaarlijks ruim 24 hectare ijs. In 2009 moest het skioord Chacaltaya, niet ver van El Alto, sluiten omdat de gletsjer waarop werd geskied helemaal is weggesmolten.

Het tekort aan smeltwater zal volgens het SEI waarschijnlijk niet worden gecompenseerd door extra neerslag. De meeste klimaatmodellen voorspellen minder regen in het gebied. In het meest dramatische scenario neemt de hoeveelheid neerslag tot 2050 af met ruim 10 procent. Daar komt bij dat door klimaatverandering de neerslagpatronen minder voorspelbaar worden.

De gevolgen worden zichtbaar nu de regen langdurig uitblijft. Op zichzelf komen

Een tankwagen levert gratis water in La Paz in november (boven), inwoners van El Alto lopen in een protestmars naar La Paz om te protesteren tegen het watertekort (midden), en een vrouw haalt water bij een noodpunt.

dit soort periodes van droogte wel vaker voor. Die zijn dan ook niet zomaar toe te schrijven aan klimaatverandering. Het gebrek aan smeltwater wel. En juist de combinatie van die twee is fataal.

Toch is het te gemakkelijk om het klimaat als enige schuldige aan te wijzen, zoals de Boliviaanse president Morales doet. De ongebreidelde verstedelijking heeft de situatie verergerd. Sinds het begin van de eeuw is de bevolking van El Alto met ongeveer eenderde toegenomen. Wat overigens weer deels het gevolg is van het veranderende klimaat, want boeren kunnen daardoor niet langer in hun onderhoud voorzien.

Het oppervlak van El Alto is door de snelle aanwas meer dan verdubbeld. Maar al bij de volkstelling in 2001 bleek dat slechts 35 procent van de huishoudens is aangesloten op het waterleidingnet. Zo'n 54 procent is afhankelijk van een openbare watertap, de rest heeft helemaal geen toegang tot schoon drinkwater.

Het waterleidingnet zelf is bovendien ernstig verouderd. Zo'n 38 procent van al het water wordt verspild door lekkages en storingen in het netwerk. Ook in de landbouw wordt door verouderde irrigatiemethodes veel meer water gebruikt dan nodig is. Afvalwater van de industrie en huishoudens gaat vrijwel ongezuiverd de rivieren in, waardoor ook het rivierwater niet gebruikt kan worden.

Boliviaanse president Morales heeft vanwege de droogte de noodtoestand uitgeroepen

Oscar Bazoberry van het Centro Latinoamericano para el Desarrollo Rural (Instituut voor Plattelandsontwikkeling in Zuid-Amerika) beschuldigt de mijnbouw ervan veel te veel water te onttrekken. Lokale media schrijven over hardnekkige geruchten dat een Chinees mijnbouwbedrijf bij de Illimani-gletsjer - die water levert aan 2,8 miljoen mensen - zoekt naar onder andere zilver, zink, tin en wolfram. Morales ontkent.

Het plan van de regering om in de zwaarst getroffen regio grondwater op te pompen, noemt Bazoberry in een interview met persbureau Reuters kortzichtig. „Wat gebeurt er als die bronnen worden aangeboord?” Het grondwater verdwijnt en zal onder de huidige omstandigheden langs natuurlijke weg niet meer worden aangevuld.

„Grote landbouwbedrijven gebruiken water alsof het van hen is”, zegt Gonzalo Colque van de Boliviaanse milieuorganisatie Fundación Tierra tegen Reuters. „De afgelopen jaren is er een grote toename van conflicten over water tussen plattelandsgedebieden en steden.” Dat zal alleen maar meer worden, verwacht hij, nu blijkt hoe schaars het water wordt.

Het SEI heeft voorstellen gedaan om de situatie te verbeteren - zoals modernisering van de landbouw, waterzuivering, verbetering van waterleidingen. Maar dat kan het straatarme Bolivia onmogelijk allemaal zelf betalen. Vanaf 2020 moet jaarlijks 100 miljard dollar (94 miljard euro) beschikbaar komen voor compensatie van de schade door klimaatverandering.

Maar dat geld moet ergens vandaan komen, namelijk van de rijke landen die de opwarming van de aarde hebben veroorzaakt met hun uitstoot van broeikasgasen. En over hoe die financiering precies zal worden geregeld, kan nog jaren worden gesteggeld.